

Betreft: inbreng rondetafelgesprek Nationaal Programma Onderwijs
Datum: 20 mei 2021

Geachte leden van de Vaste commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Op woensdag 17 februari gaven demissionair ministers Van Engelshoven en Slob een persconferentie over het Nationaal Programma Onderwijs. Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) gericht op herstel én ontwikkeling van het onderwijs, op het inhalen én compenseren van vertraging, en op het ondersteunen van iedereen in het onderwijs die het moeilijk heeft. Middels deze brief willen wij u een voorbeschouwing geven op onze mondelinge inbreng in het rondetafelgesprek op 26 mei aanstaande.

Algemene beschouwing

Op 17 februari heeft het Lerarencollectief, direct na de persconferentie, een poll uitgezet om een beeld te krijgen van waar leraren deze middelen op in zouden willen zetten. In deze poll had de respondent de mogelijkheid zelf opties toe te voegen. Vanuit de bijna 10.000 uitgebrachte stemmen ontstond een duidelijke top 3:

- Verkleinen klassen 4637 stemmen
- Extra ondersteuning in de klas 2273 stemmen
- Vakleerkrachten 1006 stemmen

De respondent was in de gelegenheid reacties te plaatsen bij de poll. De leraar liet weten verheugd te zijn met de uitspraak dat het team in gezamenlijkheid bepaalt hoe de middelen ingezet zullen worden. De leraar liet ook weten dat de uitdagingen waar het onderwijs door de coronapandemie voor staat, reeds lange tijd uitdagingen in het onderwijs zijn en door de pandemie zijn verhevigd en meer aan de oppervlakte gebracht zijn. Daarnaast liet de leraar weten dat de drie meest gekozen interventies juist door deze uitdagingen én het tijdspad van twee en een half jaar niet of moeilijk uitvoerbaar zijn. De basis voor kwalitatief goed onderwijs is niet op orde; we hebben te maken met een lerarentekort, te grote klassen en we hebben te weinig handen in de klas. Investeren in het onderwijs is noodzakelijk, maar dient op structurele basis te gebeuren.

Klankbordsessies en enquête

In de afgelopen periode hebben wij als beroepsvereniging, middels klankbordsessies en een enquête, uitvraag gedaan bij leraren naar wat zij in algemene zin vinden van het NPO, van de beleidsinstrumenten, van het tijdspad en hoe de middelen ingezet gaan worden op school. Uit zowel de klankbordsessies als de enquête (N=550) komt duidelijk naar voren dat de leraar het belangrijk vindt dat er geïnvesteerd wordt op herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona (71,4%). De leraar geeft echter óók aan dat er naast deze investering ook structureel geïnvesteerd moet worden in het onderwijs (96,2%). Het overgrote deel van de leraren (86,7%) geeft zelfs aan dat er géén tijdelijke investeringen meer gedaan moeten worden en er enkel ingezet moet worden op structureel investeren.

Aangaande het proces geeft meer dan de helft van de leraren (57,8%) aan dat het tijdspad van het programma niet haalbaar is en daarnaast geeft nog eens ruim een kwart van de leraren (29,9%) aan nog niet te weten of dit tijdspad haalbaar is. In de klankbordsessies spreekt de leraar over een moordende tijdsdruk met als gevolg dat er onvoldoende tijd, ruimte en energie is om het professionele gesprek te voeren. De leraar geeft ook aan dat de verschillende beleidsdocumenten (scan en menukaart) lang op zich hebben laten wachten.

Wat betreft de inhoud geeft meer dan de helft van de leraren (54,7%) aan dat de interventies op de menukaart aansluiten bij de schoolcontext en daarnaast staat het merendeel van de leraren (57,1%) achter het gebruik van evidence based interventies.

Bij de stelling: 'Ik ben tevreden met de interventies op de menukaart, hij is compleet', is opvallend dat een derde van de leraren (33,5%) antwoordt dit niet te weten, bijna een kwart van de leraren (23,2%) het oneens of helemaal oneens is met de stelling en een kleine meerderheid (42,1%) het eens of helemaal eens is met de stelling. In de gesprekken geeft de leraar aan dat de beleidsdocumenten betuttelend zijn en een onderwaardering van het vakmanschap van de leraar. Er is wél voldoende ruimte voor elke school binnen het NPO.

Dan is het nog belangrijk te weten hoe de leraar denkt over de uitvoering van het programma. Meer dan de helft van de leraren (53,1%) geeft aan voldoende betrokken te worden bij de uitwerking van het plan. Alarmerend is dat daarnaast bijna een derde van de leraren (29,3%) aangeeft onvoldoende betrokken te worden bij de uitwerking en een deel van de leraren (15,6%) nog niet weet hoe de betrokkenheid vormgegeven zal gaan worden. Het grootste deel van de leraren (42,5%) geeft aan dat de middelen gebruikt gaan worden om 'vertragingen' aan te pakken, ruim een derde (37,6%) weet nog niet hoe de middelen ingezet gaan worden. De leraar is ook gevraagd aan te geven of er al dan niet sprake is van 'vertragingen'; ruim een kwart (27,4%) geeft aan dat er géén vertragingen zijn en ruim de helft van de leraren (56,2%) geeft aan dat er wél sprake is van vertragingen bij de leerlingen. Ruim de helft van de leraren (53,8%) geeft aan dat de middelen ingezet gaan worden voor duurzame investeringen.

De rol van het Lerarencollectief

Een kleine twee weken voor de lancering van het NPO is de sector, en daarmee ook het Lerarencollectief, geïnformeerd over de plannen voor het NPO. In de weken die volgden werden wij geïnformeerd over de voortgang en was er gelegenheid te reageren op voorzetten vanuit OCW, dit alles onder grote tijdsdruk. Op dit moment is het zo dat OCW de lijnen uitzet en een grote bepalende factor heeft. Het Lerarencollectief ervaart dat constructieve inbreng gewaardeerd en opgepakt wordt.

Het Lerarencollectief vindt het belangrijk dat het schoolteam gezamenlijk besluit hoe de middelen ingezet gaan worden en hier het onderwijsinhoudelijk gesprek over gevoerd gaat worden; het Lerarencollectief heeft daarom gepleit voor verdeling van de gelden naar analogie van de werkdrukmiddelen. Voor een groot deel is dit voorstel overgenomen, maar met het verschil dat de middelen naar de besturen gaan. Het Lerarencollectief zet zich, samen met andere partijen, in voor een handreiking en praktische voorbeelden ter ondersteuning van het voeren van het onderwijsinhoudelijk gesprek. Het Lerarencollectief heeft verschillende signalen ontvangen over het afkomen van middelen door de besturen voordat het onderwijsinhoudelijk gesprek is gevoerd.

Het vakmanschap, het vertrouwen op de leraar en de beroepsvereniging zijn voor het Lerarencollectief grote thema's binnen het NPO en het onderwijsbeleid als geheel. Onder de streep heeft de leraar inbreng en inspraak op de uitvoering van het programma en is er voldoende ruimte voor eigen keuzes van de school; er wordt echter weinig autonomie en vertrouwen ervaren door o.a. de beleidsinstrumenten die ingezet dienen te worden. Het Lerarencollectief ervaart dat het vertrouwen op de beroepsvereniging groeiende is. Het Lerarencollectief heeft een constructieve houding en bijdrage in de uitwerking van dit programma en zet in op gezamenlijkheid. Infographics, informatiesessies, handreikingen en praktijkkaarten informeren de leraar en voorzien de leraar van tools. Het Lerarencollectief pleit ervoor de beroepsverenigingen een regisserende rol te geven in de nog op te zetten Kenniscommunity.

Samenvatting en conclusie

Samenvattend kan gesteld worden dat de leraar verheugd is over de extra middelen van het NPO, dat de leraar zich, net als anders, tot het uiterste zal inzetten om met deze middelen het onderwijs duurzaam te verbeteren en de kinderen van nu dezelfde kansen te bieden als de kinderen van voor de pandemie. De leraar geeft eveneens aan dat de uitdagingen die nu op ons pad komen geen nieuwe uitdagingen zijn; deze zijn verhevigd en duidelijker zichtbaar.

De leraar zou de middelen bij voorkeur inzetten voor het verkleinen van de klassen, extra ondersteuning in de klas en vakleerkrachten. De leraar ziet door het korte tijdspad en het huidige lerarentekort geen of onvoldoende mogelijkheid deze interventies daadwerkelijk te kiezen.

Het Lerarencollectief zet zich in voor handreikingen, praktijkkaarten en praktijkvoorbeelden ter ondersteuning van de leraar. Het Lerarencollectief waardeert de verdeling van middelen naar analogie van de werkdrukmiddelen; zij maakt zich zorgen over het afkomen van middelen door de besturen vóórdat het onderwijsinhoudelijk gesprek is gevoerd.

Het Lerarencollectief geeft inhoudelijke feedback en input op de plannen van OCW; zelf pleit het Lerarencollectief voor meer vertrouwen op het vakmanschap van de leraar, meer gebruik te maken van en te vertrouwen op de beroepsvereniging.

De onderwijsinspectie¹ roept in 'De staat van het Onderwijs' op tot renoveren in plaats van repareren. Het Lerarencollectief sluit zich daarbij aan; er is nu een unieke kans om van deze incidentele investering -ter reparatie van het onderwijs- over te gaan naar structurele investeringen -ter renovatie van het onderwijs- om de basis op orde te krijgen.

Om tot renoveren te komen adviseert het Lerarencollectief het volgende:

- ✓ **Werk met het Nationaal Programma Onderwijs toe naar structurele investeringen**
Het Nationaal Programma Onderwijs geeft scholen de komende twee jaar de kans om te werken aan duurzame verbeteringen van het onderwijs (repareren). Werk binnen dit programma toe naar structureel investeren om de basis op orde te krijgen (renoveren).
- ✓ **Verleng het tijdspad van het Nationaal Programma Onderwijs**
Door het tijdspad van het Nationaal Programma Onderwijs te verlengen krijgen scholen ruimte en tijd voor het onderwijsinhoudelijke gesprek en zijn zij in de gelegenheid personeel in vaste dienst aan te nemen om op die manier extra handen in de klas te realiseren of klassen te verkleinen en daarmee te werken aan duurzame verbeteringen van het onderwijs.
- ✓ **Beschrijf taken en verantwoordelijkheden binnen het Nationaal Programma Onderwijs nauwkeurig**
Door nog uit te werken elementen als het Meldpunt voor leraren en de Kenniscommunity goed te beschrijven in taken en verantwoordelijkheden creëer je duidelijkheid voor de verschillende betrokkenen. Door te analyseren en beschrijven wie de regisserende rol binnen de uitwerking vervult vergroot je de kans van slagen van bijvoorbeeld het Meldpunt of de Kenniscommunity.
- ✓ **Versterk de positie van de leraar**
Door te vertrouwen op het vakmanschap van de leraar ervaart de leraar meer autonomie, de leraar heeft meer inspraak en zeggenschap. Dit heeft positieve effecten op de aantrekkelijkheid van het beroep. Door als overheid meer te vertrouwen én te bouwen op de beroepsvereniging wordt het beleid meer afgestemd op de behoeften van de leraar. Leraren bepalen sámen, zélf wat er écht toe doet hun vak, in het onderwijs.

Namens de Lerarenraad van het Lerarencollectief,

Sharon Martens
Voorzitter Lerarencollectief

¹ <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2021/04/14/de-staat-van-het-onderwijs-2021>